

دستورالعمل بهداشت کار و مراقبت پزشکی به منظور انطباق شرایط کار نوجوانان با استانداردهای لازم

مقدمه

این دستورالعمل به استناد ردیف (۱) بند (ج) ماده (۶) قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳، بند (۳) ماده (۴۰) آیین نامه اجرایی ماده (۶) قانون مذکور مصوب ۱۴۰۰/۴/۵ هیئت وزیران، بند (۲) ماده (۱) قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصوب ۱۳۶۷/۳/۳ با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به منظور انطباق شرایط کار نوجوانان با استانداردهای لازم بهداشت کار (خطر عوامل زیان آور و آسیب رسان فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیک، ارگونومیک) و سلامت شاغلین (معاینات قبل از شروع به کار، دوره‌ای و اختصاصی) جهت تامین، حفظ و ارتقای سطح سلامت جسمی و روانی نوجوانان به شرح ذیل تدوین و ابلاغ می‌گردد.

ماده ۱- دامنه شمول: گروه هدف این دستورالعمل کارآموزان و کارگران نوجوان بین ۱۵ تا ۱۸ سال تمام است.

ماده ۲- تعاریف: در این دستورالعمل اصطلاحات ذیل در معانی مشروحه ذیل به کار می‌رود:

- ۱-۲) کارگر نوجوان: کارگری است که سن او بین ۱۵ تا ۱۸ سال تمام باشد.
- ۲-۲) کارآموز: فردی است که به منظور فراگیری مهارت در دوره آموزشی معینی برای کسب مهارت های شغل یا ارتقای کیفیت کاری شرکت می نماید و از لحاظ مقررات قانون کار، به افراد ذیل اطلاق می‌شود:
 - الف - کسانی که فقط برای فرا گرفتن حرفه‌ای خاص، بازآموزی یا ارتقا مهارت برای مدت معین در مراکز کارآموزی و یا آموزشگاه های آزاد، آموزش می بینند.
 - ب - افرادی که به موجب قرارداد کارآموزی به منظور فرا گرفتن حرفه‌ای خاص برای مدت معین که زاید بر سه سال نباشد، در کارگاهی معین به کارآموزی توأم با کار اشتغال دارند، مشروط بر آنکه سن آنها از ۱۵ سال کمتر نبوده و از ۱۸ سال تمام بیشتر نباشد.
- ۲-۳) کار مضر/ خطرناک: کاری که به دلیل ماهیت یا شرایط آن، احتمال دارد برای سلامتی، ایمنی یا اخلاقیات نوجوانان ضرر داشته باشد: موضوع بند (ت) ماده (۳) کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک (مقاوه نامه ۱۸۲ سازمان جهانی کار) و آیین نامه اجرایی و توصیه نامه مکمل آن
- ۲-۴) کارگاه: محلی است که کارگر به درخواست کارفرما یا نماینده او در آنجا کار می‌کند، از قبیل موسسات صنعتی، کشاورزی، معدنی، ساختمانی، ترابری، مسافربری، خدماتی، تولیدی و امثال آنها.

۲-۵) کارگاه های خانوادگی: کارگاهی است که انجام کار در آن منحصراً توسط صاحب کار و همسر و خویشاوندان نسبی درجه یک از طبقه اول وی (پدر، مادر و فرزند) انجام می شود و صاحب کار مکلف به رعایت اصول فنی و بهداشت کار می باشد.

۲-۶) بهداشت کار: عبارت است از علم و فن پیشگیری از بیماری های ناشی از کار و ارتقای سطح سلامتی افراد شاغل از طریق بازرسی، برنامه ریزی، شناسایی، ارزیابی و کنترل عوامل زیان آور محیط کار

۲-۷) کارشناس بهداشت کار: دانش آموخته دارای حداقل مدرک لیسانس مهندسی بهداشت حرفه ای یا مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار است که پس از طی مراحل اداری و قانونی و اخذ کارت بازرسی به امر بازرسی بهداشت کار می پردازد.

۲-۸) عوامل زیان آور محیط کار: عوامل زیان آور فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیک و ارگونومیک بیش از حد مجاز که در محیط کار وجود دارند و یا باعث ایجاد تاثیرات منفی و عوارض سوء بر سلامتی کارگر می گردد.

۲-۹) حدود مجاز مواجهه شغلی: حدود مجاز مواجهه شغلی تدوین شده توسط وزارت بهداشت معیار قضاوت و تصمیم گیری در خصوص شرایط بهداشتی محیط کار است و تشخیص مجاز بودن/ نبودن عوامل زیان آور محیط کار با کارشناسان بهداشت حرفه ای، متخصصین و سایر محققین ذیربط است و به مقداری از آلاینده ها در محیط کار اشاره دارد که در آن میزان، تقریباً همه کارگران از تاثیرات زیان آور آلاینده ها مصون خواهند ماند و اختلال فیزیولوژیک یا بیماری مشهودی برای شاغلین در محدوده های اعلام شده حادث نگردد.

۲-۱۰) مراقبت سلامت شغلی: به خدماتی اطلاق می شود که بر اساس دستورالعمل انجام معاینات سلامت شغلی توسط مراکز/ پزشکان دارای مجوز انجام معاینات سلامت شغلی ارائه می شود.

۲-۱۱) مراقبت های اولیه بهداشتی: مراقبتهای بهداشتی اولیه شامل خدمات آموزشی و ارتقای سلامت، پیشگیری از بیماری، درمان، بازتوانی و تسکینی است و اجزای اصلی آن شامل آموزش بهداشت، بهبود تغذیه، دسترسی به آب آشامیدنی سالم و بهسازی محیط، بهداشت مادر و کودک، واکسیناسیون، دسترسی به داروهای اساسی، درمان بیماریها، جراحات معمول، پیشگیری از بیماری های شغلی و کنترل بیماریهای واگیر و غیرواگیر و عوامل خطر مرتبط است.

۲-۱۲) معاینات قبل از شروع به کار و دوره ای: معایناتی هستند که طبق مفاد مواد ۹۰ قانون تامین اجتماعی و ۹۲ قانون کار کارفرمایان مکلفند قبل از به کار گماردن افراد، جهت آگاهی از میزان سلامتی و تناسب قابلیت و استعداد افراد با کارهای محوله ترتیب معاینات پزشکی آنان را بدهند (تشکیل پرونده پزشکی در بدو شروع کار) و با تمدید معاینات سالانه سلامتی افراد شاغل را تضمین نمایند (تشکیل پرونده پزشکی ادواری) و اسناد و مدارک پزشکی در پرونده کارگر بایگانی و در هنگام بازرسی کارگاه در اختیار کارشناسان بهداشت کار و یا سایر مسئولین ذیربط قانونی گذاشته شود.

۱۳-۲) معاینات اختصاصی: معایناتی که در صورت لزوم به طور اختصاصی از شاغل نوجوان بر اساس بسته‌ی خدمت نوجوانان و دستورالعمل‌های مرکز سلامت جمعیت، خانواده و مدارس، مرکز مدیریت بیماریهای واگیر و مرکز مدیریت بیماریهای غیر واگیر معاینه به عمل می‌آید.

ماده ۳- حداقل سن اولیه شروع کار، ۱۵ سال تمام است و ارجاع کار به کودکان زیر ۱۵ سال ممنوع است.

ماده ۴- مسئولین آموزشگاه‌های کار آموزی مکلفند کارآموزان را از ضوابط بهداشت شغلی مطلع نمایند و به منظور حفظ سلامت جسمی و روانی او، تجهیزات مربوط به کار آموز را تامین و لباس کار و تجهیزات حفاظت فردی مناسب را در اختیار آنان قرار دهد.

ماده ۵- کارآموزی توأم با کار نوجوانان از سن ۱۵ تا ۱۸ سال تمام در صورتی مجاز است که از حدود توانایی آنان خارج نبوده و برای سلامت و رشد جسمی و روحی آنان مضر نباشد.
تبصره: تشخیص کار مضر به موجب قوانین و مقررات مربوطه و تشخیص کارشناسان بهداشت کار و پزشکان دارای مجوز انجام معاینات سلامت شغلی می‌باشد.

ماده ۶- کارفرما مکلف است در حیطه وظایف و مسئولیت خود نسبت به شناسایی، ارزیابی و کنترل خطرات محیط‌های کار اقدام نماید.

ماده ۷- کارفرما مکلف است کلیه مقررات بهداشت کار در قسمت‌هایی که کارآموزان و کارگران نوجوانان به کار اشتغال دارند را اجرا نماید.

ماده ۸- کارفرمایان مکلفند تدابیری اتخاذ نمایند تا کلیه کارگران نوجوان شاغل در کارگاه مطابق با وظایف محوله و نوع عامل زیان آور موجود در محیط کار تحت آموزش‌های بهداشتی لازم مرتبط قرار گیرند.

ماده ۹- ارجاع هر نوع کار اضافی، انجام کار در شب، حمل بار دستی با وزن غیر مجاز بدون استفاده از وسایل مکانیکی، کارهای سخت و زیان آور و خطرناک و دارای مقادیر عوامل زیان آور (فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیک و ارگونومیک) بیش از حد مجاز به کارگر نوجوان ممنوع است.

ماده ۱۰- ساعت کار کارگر نوجوان نیم ساعت کمتر از ساعات کار معمول کارگران می باشد و نحوه استفاده از این امتیاز با توافق کارگر و کارفرما تعیین خواهد شد.

ماده ۱۱- کارفرما مکلف است قبل از به کارگیری کارگر نوجوان مقدمات انجام معاینات سلامت شغلی آنان را با هزینه خود فراهم آورده و از به کارگیری کارگر فاقد معاینات سلامت شغلی خودداری نماید.

ماده ۱۲- کارفرما مکلف است با هزینه خود جهت بیماریابی، درمان، پیگیری و مراقبت های پزشکی لازم به منظور تضمین سلامتی کارآموزان و کارگران نوجوان نسبت به انجام معاینات دوره ای (تشکیل پرونده پزشکی ادواری) حداقل یک بار در سال و آزمایشهای پزشکی اقدام نماید و در صورت عدم تناسب نوع کار با توانایی های کارآموز و کارگر نوجوان وفق نظر پزشک، کارفرما مکلف است در حدود امکانات خود شغل کارگر را تغییر دهد و مدارک مربوطه در پرونده استخدامی کارگر ضبط گردد و در هنگام بازرسی کارگاه در اختیار کارشناسان بهداشت کار و یا سایر مسئولین ذیربط قانونی گذاشته شود.

ماده ۱۳- کارفرما مکلف است وسایل و امکانات لازم برای تامین حفاظت و سلامت و بهداشت کارگران نوجوان را در اختیار آنان قرار داده و در خصوص رعایت مقررات مربوطه نظارت لازم را انجام دهد. همچنین کارگران نوجوان نیز ملزم به استفاده و نگهداری از وسایل حفاظتی و بهداشتی فردی و اجرای دستورالعمل های مربوطه کارگاه می باشند.

ماده ۱۴- به کارگیری کارگر نوجوان در مشاغل و کارهایی که به علت ماهیت آن یا شرایطی که کار در آن انجام می شود برای سلامتی یا اخلاق نوجوانان زیان آور باشد، ممنوع می باشد و تشخیص این امر با وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی (منطبق با قوانین موضوعی سازمان بهزیستی و معاونت رفاه اجتماعی) و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (منطبق با دستورالعمل ها و الزامات بهداشت حرفه ای، بسته های خدمت سلامت نوجوانان و ... معاونت بهداشت وزارت متبوع) می باشد.

ماده ۱۵- کارگاههای خانوادگی وفق قوانین و مقررات مربوطه، مشمول این دستورالعمل بوده و مکلف به رعایت اصول فنی و بهداشت کار می باشند.

ماده ۱۶- کارفرما مکلف به اتخاذ اقدامات و مراقبت های بهداشتی لازم در راستای حفظ بهداشت عمومی کارگاه (تاسیسات بهداشتی)، بهداشت کار، سنجش و کنترل عوامل زیان آور محیط کار (فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیک، ارگونومیک)، انجام نمونه برداری و آزمایشهای لازم، بهسازی شرایط نامطلوب و آسیب رسان به سلامت شاغلین و

ارائه کمکهای اولیه و مراقبتهای فوری درباره مسمومیتها و رخدادها به منظور جلوگیری از تشدید وضع بیمار در کارگاه توسط خود و یا به صورت خرید خدمت از مراکز/شرکتهای دارای مجوز از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد.

ماده ۱۷- مسئولیت رعایت این دستورالعمل بر عهده کارفرما بوده و در صورت بروز هر نوع بیماری شغلی در کارگر نوجوان به دلیل عدم توجه به الزامات قانونی، کارفرما مکلف به جبران خسارات وارده می باشد.

جرایم و مجازات :

ماده ۱۸- عدم رعایت این دستورالعمل منجر به اعمال مجازات های پیش بینی شده در قوانین و مقررات مربوطه توسط مرجع قضایی خواهد بود.

ماده ۱۹- نظارت بر حسن اجرای این دستورالعمل به عهده معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد.

این دستورالعمل مشتمل بر یک مقدمه، ۱۹ ماده و ۱ تبصره، به تصویب رسید و از روز بعد از ابلاغ نسبت به کلیه کارگاه ها و محیط های کاری لازم الاجرا است.

دکتر بهرام عین اللهی
وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی